

DECIZIA nr.341 din 21 iunie 2023

referitoare la obiecția de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea art.215 alin.(1) din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă

Publicată în Monitorul Oficial nr.1062 din 24.11.2023

Marian Enache	- președinte
Mihaela Ciocină	- judecător
Dimitrie-Bogdan Licu	- judecător
Laura-Iuliana Scânteii	- judecător
Livia Doina Stanciu	- judecător
Elena-Simina Tănăsescu	- judecător
Varga Attila	- judecător
Fabian Niculae	- magistrat-asistent

1. Pe rol se află soluționarea obiecției de neconstituționalitate a Legii pentru modificarea art.215 alin.(1) din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, obiecție formulată de Președintele României.

2. Obiecția de neconstituționalitate a fost înregistrată la Curtea Constituțională cu nr.3609 din 24 mai 2023 și constituie obiectul Dosarului nr.1272A/2023.

3. **În motivarea obiecției de neconstituționalitate** au fost formulate atât critici de neconstituționalitate extrinsecă, cât și critici de neconstituționalitate intrinsecă.

4. Sub aspectul criticilor de neconstituționalitate extrinsecă, Președintele României invocă încălcarea principiului bicameralismului prevăzut de art.61 alin.(2) și art.75 alin.(1) din Constituție. În acest sens, arată că legea criticată a fost respinsă de Senat, ca primă Cameră sesizată, la data de 20 decembrie 2021, iar ulterior, Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, a adoptat legea cu amendamente, în data de 25 aprilie 2023. Autorul obiecției arată că, potrivit formei inițiatorului, legea criticată conținea un articol unic care prevedea modificarea art.215 alin.(1) din Codul de procedură civilă de a se institui obligativitatea stabilirii unor intervale orare diferite pe grupe de cauze și a fixării cauzelor în care este necesară administrarea unei probațiuni extinse în intervalele finale ale ședinței de judecată. Totodată, propunerea legislativă completa inițial, cu un nou punct, pct.5, cuprinsul art.522 alin.(2) din același act normativ, în sensul introducerii unui nou caz în care poate fi introdusă o contestație privind tergiversarea procesului, respectiv când instanța și-a nesocotit obligațiile prevăzute la art.215 alin.(1).

5. În forma legii trimise la promulgare, în urma amendamentelor introduse de Camera Deputaților, Cameră decizională, s-a eliminat completarea adusă art.522 alin.(2) din Codul de procedură civilă și s-au adăugat legii criticate alte două articole, art.II care instituie în sarcina Consiliului Superior al Magistraturii obligația creării unei secțiuni speciale pe pagina sa de internet în vederea sesizărilor, chiar și anonime, cu privire la nerespectarea dispozițiilor art.215 din Codul de procedură civilă, și respectiv art.III care instituie în sarcina Secției pentru judecatori a Consiliului Superior al Magistraturii obligații noi, precum cea de a verifica o dată pe lună sesizările înregistrate cu privire la nerespectarea dispozițiilor art.215 din același act normativ și cea de a informa președinții instanțelor în cazul cărora au fost primite sesizări, pentru a efectua verificări și informări în vederea respectării acestor dispoziții legale.

6. Se apreciază că, în forma transmisă la promulgare, legea criticată nesocotește principiul constituțional al bicameralismului, în virtutea căruia o lege nu poate fi adoptată de o singură Cameră, legea fiind, cu aportul specific al fiecărei Camere, opera întregului Parlament.

7. Se menționează jurisprudența relevantă a instanței de contencios constituțional, respectiv Decizia nr.472 din 22 aprilie 2008, Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, Decizia nr.624 din 26 octombrie 2016, Decizia nr.429 din 21 iunie 2017, Decizia nr.62 din 13 februarie 2018 și Decizia nr.298 din 26 aprilie 2018.

8. Se arată că în jurisprudența constituțională au fost stabilite criteriile esențiale (cumulative) pentru a se determina cazurile în care în procedura legislativă se încalcă principiul bicameralismului: pe de o parte, existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și, pe de altă parte, existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Chiar dacă aplicarea acestui principiu nu

poate deturna rolul de Cameră de reflecție a primei Camere sesizate, legiuitorul trebuie să țină cont de limitele impuse de principiul bicameralismului.

9. Or, în analiza respectării principiului bicameralismului, aplicarea criteriilor dezvoltate pe cale jurisprudențială trebuie să se raporteze la specificul, conținutul și configurația legii deduse controlului de constituționalitate. În situația de față, adoptând în calitate de Cameră decizională legea dedusă controlului de constituționalitate, Camera Deputaților a sustras dezbaterii și adoptării primei Camere, respectiv Senatului, modificări și completări ce vizează aspecte importante ale legii, precum introducerea unor obligații și atribuții în sarcina Consiliului Superior al Magistraturii, respectiv a Secției pentru judecători a acestuia.

10. Totodată, analizând comparativ forma inițiatorului, forma respinsă de prima Cameră și cea adoptată de Camera decizională, și ținând cont de considerentele cu caracter de principiu stabilite prin deciziile mai sus indicate, se observă că forma finală a legii se îndepărtează în mod substanțial și fără o justificare obiectivă de la scopul și filosofia inițiale ale legii.

11. Astfel, dacă scopul inițial al legii a fost cel de îmbunătățire a unor practici ce țin de buna gestionare a aglomerației din sala de judecată, în forma adoptată de Camera decizională a fost instituit un mecanism neclar de verificare a realizării acestei noi obligații, contrar rolului și atribuțiilor Consiliului Superior al Magistraturii. Având în vedere efectele unui astfel de mecanism care nu a fost avut în vedere de inițiator, importanța unor reguli date în materia respectării normelor de procedură civilă, garanțiile instituite de cadrul normativ în vigoare în privința derulării procesului civil, se arată că prevederile nou introduse trebuia să fie adoptate de ambele Camere ale Parlamentului.

12. Prin urmare, modificările realizate de Camera Deputaților, Cameră decizională, din punct de vedere cantitativ și calitativ sunt de natură să contravină exigențelor principiului bicameralismului instituit de art.61 alin.(2) și art.75 din Constituție, aspect ce atrage neconstituționalitatea Legii pentru modificarea art.215 alin.(1) din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, în ansamblul său.

13. Sub aspectul criticilor de neconstituționalitate intrinsecă, Președintele României invocă încălcarea prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) în componenta referitoare la calitatea legii și respectarea normelor de tehnică legislativă privind integrarea modificărilor în ansamblul legislației.

14. Punerea în aplicare a noilor dispoziții ale legii va fi în sarcina completului de judecată competent să organizeze desfășurarea ședinței de judecată, complet ce va fi obligat să stabilească intervale orare diferite pe grupe de cauze cu fixarea cauzelor în care se administrează probațiune extinsă, de regulă, în intervalele finale ale ședinței de judecată.

15. Această soluție legislativă nu este susceptibilă să contribuie, în toate cazurile, la realizarea cu promptitudine a interesului înfăptuirii justiției, contrar scopului ei declarat. Astfel, în funcție de complexitatea probatoriului administrat și chiar de riscul dispariției unor probe, aspecte ce în mod obligatoriu trebuie să rămână la aprecierea exclusivă a judecătorului/completului de judecată, o cauză poate fi fixată chiar la începutul ședinței de judecată tocmai pentru a se răspunde cu promptitudine realizării interesului înfăptuirii justiției.

16. Or, instituirea obligației de a striga o anumită cauză, de regulă, la sfârșitul ședinței de judecată poate fi de natură să împiedice administrarea eficientă a procesului, iar fixarea ordinii cauzelor în funcție de criteriul administrării probațiunii extinse poate reprezenta un impediment, poate conduce la disfuncționalități, nu la soluționarea problemelor de ordin administrativ a căror rezolvare se urmărește prin soluția legislativă criticată. Aceasta întrucât nu de fiecare dată este posibil să se anticipeze timpul alocat unei cauze, natura probelor ori durata de administrare a acestora, ce poate varia în funcție de diverse incidente procesuale ce pot interveni cu ocazia administrării.

17. Mai mult, în forma actuală, Codul de procedură civilă prevede la art.215 alin.(2) - (4) o serie de criterii referitoare la întocmirea listei de ședință, respectiv că procesele declarate urgente, cele rămase în divergență și cele care au primit termen în continuare se dezbate înaintea celorlalte; se dezbate cu prioritate procesele în care părțile sunt reprezentate/asistate de avocat/consilier juridic; judecătorul poate schimba ordinea de pe listă la cererea părții interesate, pentru motive temeinice. Toate aceste criterii permit judecătorului sau completului de judecată o anumită flexibilitate în stabilirea ordinii cauzelor.

18. Această flexibilitate este înlăturată de legiuitor ca efect al legii criticate prin impunerea obligației de a striga o anumită cauză sau anumite cauze la sfârșitul ședinței de judecată, corelat cu perspectiva unei sancțiuni viitoare dacă această obligație nu este respectată (potrivit art.II și art.III din legea criticată). Orice lege trebuie să asigure pentru destinatarii lor - justițiabili, participanți la actul de justiție și judecători - un cadru normativ stabil și predictibil, în caz contrar fiind afectată nu doar calitatea legii, prin apariția unei situații de incertitudine juridică și printr-o aplicare neunitară, ci chiar înfăptuirea justiției realizată de judecători, cărora le va incumba obligația de a aplica norme cu dispoziții contradictorii.

19. Noua soluție legislativă avută în vedere prin modificarea alin.(1) al art.215 din Codul de procedură civilă este de natură să afecteze desfășurarea activității instanțelor, nefiind corelată cu dispozițiile deja existente la alin.(2) - (4) ale aceluiași articol și contravenind chiar dispozițiilor art.124 alin.(3) din Constituție ce consacră două principii: independența judecătorilor și supunerea lor numai legii.

20. În acest sens, principiul supunerii judecătorului numai legii trebuie privit întotdeauna în acord cu dispozițiile art.1 alin.(5), dar și cu art.124 alin.(4) din Constituție. În plus, o asemenea reglementare care să conțină norme ce prevăd în detaliu administrarea desfășurării ședinței de judecată nu impune instituirea lor prin lege ca act al Parlamentului, ci ține, mai degrabă, de domeniul legislației secundare.

21. În plus, în exercitarea competențelor sale, Consiliul Superior al Magistraturii deja a adoptat acte infralegale în această materie. Astfel, este menționată Hotărârea Secției pentru judecatori a Consiliului Superior al Magistraturii nr.734 din 15 mai 2020, modificată prin Hotărârea nr.1095 din 20 august 2020, ambele publicate pe pagina de internet a Consiliului Superior al Magistraturii, care prevăd mai multe reguli de desfășurare a activității administrativ-judiciare a instanțelor judecătorești, oferind suficiente criterii care să asigure desfășurarea corespunzătoare a ședințelor de judecată, având avantajul normelor flexibile, ce pot fi modificate cu celeritate, în funcție de cerințele apărute în practică, cu respectarea independenței judecătorului/completului de judecată căruia cauzele i-au fost repartizate în mod aleatoriu.

22. Dintr-o altă perspectivă, potrivit art.7 alin.(3¹) din Legea nr.24/2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative, propunerile legislative, proiectele de legi și celelalte proiecte de acte normative vor fi însoțite, în mod obligatoriu, de o evaluare preliminară a impactului noilor reglementări asupra drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

23. Intervenind asupra Codului de procedură civilă cu dispoziții privind modificarea regulilor referitoare la desfășurarea proceselor, nu se poate susține că legea dedusă controlului de constituționalitate nu are implicații asupra dreptului la un proces echitabil și, implicit, asupra unui drept fundamental al omului consacrat de art.21 alin.(3) din Constituție.

24. Din această perspectivă, autorul obiecției consideră că soluția legislativă ar fi trebuit să fie însoțită de o evaluare preliminară a impactului asupra dreptului la un proces echitabil, în acord cu dispozițiile art.7 alin.(3¹) din Legea nr.24/2000, norme cu valoare constituțională prin raportare la art.21 alin.(3) din Constituție.

25. În plus, dispozițiile art.II din legea criticată cu privire la luarea în considerare a sesizărilor anonime vin în contradicție cu prevederile art.7 din Ordonanța Guvernului nr.27/2002 privind reglementarea activității de soluționare a petițiilor, potrivit cărora petițiile anonime sau cele în care nu sunt trecute datele de identificare a petiționarului nu se iau în considerare și se clasează. Prin urmare, și sub acest aspect, legea criticată contravine dispozițiilor art.1 alin.(5) din Constituție.

26. Prin urmare, legea criticată, în formă transmisă la promulgare, nu răspunde cerințelor de previzibilitate și claritate specifice calității legii astfel cum sunt stabilite prin art.1 alin.(5) din Constituție și nici principiului independenței judecătorilor și supunerii lor numai legii, consacrat de art.124 alin.(3) din Constituție.

27. Președintele României invocă încălcarea art.133 și art.134 din Constituție referitoare la rolul și atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii, prin raportare la art.75 alin.(1), (4) și (5), coroborat cu art.73 alin.(3) lit.(1) din Constituție.

28. Prin adoptarea art.II și III din legea criticată, legiuitorul nu se limitează doar la a institui în sarcina judecătorului/completului de judecată obligațiile prevăzute la art.I, ci instituie și un mecanism privind sancționarea eventualelor încălcări, prin intermediul Consiliului Superior al Magistraturii și al președinților de instanță.

29. Prin raportare la rolul constituțional al Consiliului Superior al Magistraturii, derularea procedurii de sancționare în cazul nerespectării unor obligații legale susceptibile să afecteze independența judecătorilor, prin intermediul Secției pentru judecatori, depășește rolul acestei instituții prevăzut de Constituție și dezvoltat de cadrul normativ special în vigoare.

30. Potrivit Legii nr.305/2022, Consiliul Superior al Magistraturii nu are stabilite atribuții cu privire la soluționarea sesizărilor privind nerespectarea normelor Codului de procedură civilă, astfel de sarcini situându-se în afara cadrului normativ privind competențele în materie disciplinară ale Secțiilor Consiliului Superior al Magistraturii. Așadar, soluțiile legislative privind înființarea unei secțiuni speciale pe pagina proprie de internet destinate sesizărilor cu privire la nerespectarea dispozițiilor nou-introduse în cuprinsul Codului de procedură civilă, precum și informarea ulterioară a președinților de instanță depășesc atribuțiile fixate de legiuitor în sarcina Consiliului Superior al Magistraturii.

31. Dintr-o altă perspectivă, informarea președinților instanțelor din care fac parte judecătoria în cazul cărora au fost primite sesizări de către Secția pentru judecatori a Consiliului Superior al

Magistraturii, în vederea efectuării de către aceștia a propriilor verificări și informări, poate determina, prin efectele și modul de aplicare, o afectare a principiului independenței judecătorilor.

32. Autorul sesizării de neconstituționalitate apreciază că sintagma „*pentru a efectua verificări și informări*” din conținutul art.III din lege este una neclară, iar din cuprinsul său nu se deduce în ce constau verificările și care sunt consecințele juridice ale nerespectării acestor norme nou-introduse. Acest aspect este susținut și de faptul că legea criticată nu instituie în mod expres un caz de abatere disciplinară în situația nerespectării dispozițiilor art.I din lege.

33. Totodată, se arată că normele nu sunt corelate cu rolul și atribuțiile prevăzute de lege pentru Inspekția Judiciară și este neclar dacă informările realizate de președinții instanțelor se transmit Consiliului Superior al Magistraturii, Inspekției Judiciare sau dacă rezultatele sunt publicate pe pagina Consiliului Superior al Magistraturii în secțiunea dedicată. În viziunea Legii nr.303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, a Legii nr.304/2022 privind organizarea judiciară și a Legii nr.305/2022 privind Consiliul Superior al Magistraturii, fiecare dintre atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii prin Secțiile sale, ale Inspekției Judiciare și ale președinților de instanțe este clar definită.

34. De altfel, introducerea unei noi atribuții pentru Consiliul Superior al Magistraturii ar fi trebuit inclusă în legea specială mai sus menționată, potrivit art.134 alin.(4) din Constituție, ceea ce ar fi determinat și schimbarea competenței Camerelor, în acord cu dispozițiile constituționale ale art.75 alin.(1), (4) și (5), coroborat cu art.73 alin.(3) lit.(1).

35. Astfel, în condițiile în care Camera Deputaților, Camera decizională, a adoptat o prevedere referitoare la organizarea și funcționarea Consiliului Superior al Magistraturii și a instanțelor judecătorești, aceasta ar fi trebuit să procedeze la întoarcerea legii la Senat pentru art.II și III, pentru care acesta era Camera decizională și avea competența de a decide definitiv.

36. În conformitate cu dispozițiile art.16 alin.(2) din Legea nr.47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, obiecția de neconstituționalitate a fost comunicată președinților celor două Camere ale Parlamentului și Guvernului pentru a-și exprima punctele lor de vedere.

37. **Președinții celor două Camere ale Parlamentului și Guvernul** nu au comunicat punctele lor de vedere asupra obiecției de neconstituționalitate.

CURTEA,

examinând obiecția de neconstituționalitate, raportul întocmit de judecătorul-raportor, dispozițiile legii criticate, raportate la prevederile Constituției, precum și Legea nr.47/1992, reține următoarele:

38. **Obiectul controlului de constituționalitate** îl constituie Legea pentru modificarea art.215 alin.(1) din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu următorul conținut normativ:

„Art.I. — La articolul 215 din Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.247 din 10 aprilie 2015, cu modificările și completările ulterioare, alineatul (1) se modifică și va avea următorul cuprins:

«(1) Pentru fiecare ședință de judecată se va întocmi o listă cu procesele ce se dezbate în aceea zi, care va fi afișată pe portalul instanței și la ușa sălii de ședință cu cel puțin o oră înainte de începerea acesteia. Lista va cuprinde și intervalele orare orientative fixate pentru strigarea cauzelor, fiind obligatorie stabilirea unor intervale orare diferite pe grupe de cauze, respectiv fixarea cauzelor în care se administrează probațiune extinsă, de regulă în intervalele finale ale ședinței de judecată. Dispozițiile art.220 sunt aplicabile.»

Art.II. — În termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentei legi, Consiliul Superior al Magistraturii are obligația creării unei secțiuni speciale pe pagina sa de internet în vederea sesizărilor, chiar și anonime, cu privire la nerespectarea dispozițiilor art.215 din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, cu modificările și completările ulterioare.

Art.III. - Secția pentru judecători din cadrul Consiliului Superior al Magistraturii verifică o dată pe lună sesizările înregistrate cu privire la nerespectarea dispozițiilor art.215 din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și informează președinții instanțelor în cazul cărora au fost primite sesizări, pentru a efectua verificări și informări în vederea respectării acestor dispoziții legale.

39. Textele constituționale invocate în susținerea obiecției de neconstituționalitate sunt cele ale art.1 alin.(5) în componenta sa referitoare la calitatea legii, ale art.21 alin.(3) privind dreptul la un proces echitabil, ale art.61 alin.(2) coroborat cu art.75 alin.(1) care consacră principiul bicameralismului, ale art.124 alin.(3) referitor la independența judecătorilor și supunerea acestora numai legii, precum și ale art.133 alin.(1) și ale art.134 alin.(2) și (4) cu privire la rolul și atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii, prin raportare la art.75 alin.(1), (4) și (5) privind sesizarea Camerelor, coroborat cu art.73 alin.(3) lit.(I) privind reglementarea prin lege organică a organizării și funcționării Consiliului Superior al Magistraturii.

Admisibilitatea obiecției de neconstituționalitate

40. În prealabil examinării obiecției de neconstituționalitate, Curtea are obligația verificării condițiilor de admisibilitate ale acesteia, prin prisma titularului dreptului de sesizare, a termenului în care acesta este îndrituit să sesizeze instanța constituțională, precum și a obiectului controlului de constituționalitate.

41. Dacă primele două condiții se referă la regularitatea sesizării instanței constituționale, din perspectiva legalei sale sesizări, cea de-a treia vizează stabilirea sferei sale de competență, astfel încât urmează să fie cercetate în ordinea anterioară, iar constatarea neîndeplinirii uneia dintre ele are efecte dirimante, făcând inutilă analiza celorlalte condiții (Decizia nr.66 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.213 din 9 martie 2018, paragraful 38).

42. Curtea va constata că obiecția de neconstituționalitate îndeplinește condițiile prevăzute de art.146 lit.a) teza întâi din Constituție sub aspectul titularului dreptului de sesizare, întrucât a fost formulată de Președintele României.

43. Cu privire la termenul în care poate fi sesizată instanța de contencios constituțional, potrivit art.15 alin.(2) din Legea nr.47/1992, acesta este de 5 zile de la data depunerii legii adoptate la secretarii generali ai celor două Camere ale Parlamentului, respectiv de 2 zile, începând de la același moment, dacă legea a fost adoptată în procedură de urgență.

44. Totodată, în temeiul art.146 lit.a) teza întâi din Legea fundamentală, Curtea Constituțională se pronunță asupra constituționalității legilor înainte de promulgarea acestora, care, potrivit art.77 alin.(1) teza a doua din Constituție, se face în termen de cel mult 20 de zile de la primirea legii adoptate de Parlament, iar, potrivit art.77 alin.(3) din Constituție, în termen de cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare.

45. În cauză, propunerea legislativă a fost inițiată de 41 de deputați și senatori și a fost respinsă de Senat la data de 20 decembrie 2021, iar la 25 aprilie 2023 legea a fost adoptată de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională. La 2 mai 2023 legea a fost depusă la secretarii generali ai celor două Camere pentru exercitarea dreptului de sesizare asupra constituționalității legii și a fost trimisă la promulgare în data de 8 mai 2023. Sesizarea a fost înregistrată la Curtea Constituțională la data de 24 mai 2023.

46. Luând act de faptul că obiecția de neconstituționalitate a fost formulată în interiorul termenului de promulgare de 20 de zile, prevăzut de art.77 alin.(1) din Constituție, Curtea urmează să constate că obiecția de neconstituționalitate este admisibilă sub aspectul respectării termenului în care poate fi sesizată instanța de control constituțional (a se vedea, în acest sens, Decizia nr.67 din 21 februarie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.223 din 13 martie 2018).

47. Totodată, sub aspectul obiectului sesizării, Curtea constată că aceasta vizează o lege care nu a fost încă promulgată, astfel că poate forma obiectul controlului de constituționalitate prevăzut de art.146 lit.a) teza întâi din Constituție.

48. În considerarea celor de mai sus, nefiind incident un fine de neprimire a sesizării formulate, Curtea Constituțională a fost legal sesizată și este competentă, potrivit dispozițiilor art.146 lit.a) din Constituție și ale art.1, ale art.10, ale art.11 alin.(1) lit.A.a), ale art.15 alin.(1), ale art.16 alin.(2) și ale art.18 din Legea nr.47/1992, să se pronunțe asupra constituționalității prevederilor legale criticate.

(2) Analiza obiecției de neconstituționalitate

2.1. Critica de neconstituționalitate extrinsecă

49. În motivarea obiecției de neconstituționalitate, Președintele României arată că, potrivit formei inițiatorului, legea criticată conținea un articol unic care prevedea modificarea art.215 alin.(1) din Codul de procedură civilă în sensul de a se institui obligativitatea stabilirii unor intervale orare diferite pe grupe de cauze și a fixării cauzelor în care este necesară administrarea unei probațiuni extinse în intervalele finale ale ședinței de judecată. Totodată, propunerea legislativă completa cu un nou punct, pct.5, cuprinsul art.522 alin.(2) din același act normativ, în sensul introducerii unui nou caz în care poate fi introdusă o contestație privind tergiversarea procesului, respectiv când instanța și-a nesocotit obligațiile prevăzute la art.215 alin.(1). Se apreciază că, în forma transmisă la promulgare, legea criticată nesocotește principiul constituțional al bicameralismului consacrat prin art.61 alin.(2) coroborat cu art.75 alin.(1) din Constituție, în virtutea căruia o lege nu poate fi adoptată de o singură Cameră, legea fiind, cu aportul specific al fiecărei Camere, opera întregului Parlament.

50. Cu privire la principiul bicameralismului, în jurisprudența sa, Curtea a dezvoltat o veritabilă „doctrină” referitoare la acesta și a modului în care este reflectat în procedura de legiferare. Ținând seama de indivizibilitatea Parlamentului ca organ reprezentativ al poporului român și de unicitatea sa ca autoritate legiuitoare a țării, Constituția nu permite adoptarea unei legi de către o singură Cameră fără ca proiectul de lege să fi fost dezbătut și de cealaltă Cameră (Decizia nr.710 din 6 mai 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.358 din 28 mai 2009, sau Decizia nr.89 din 28

februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.260 din 13 aprilie 2017, paragraful 53). Legea este, cu aportul specific al fiecărei Camere, opera întregului Parlament, drept care autoritatea legiuitoare trebuie să respecte principiile constituționale în virtutea cărora o lege nu poate fi adoptată de către o singură Cameră (Decizia nr.1.029 din 8 octombrie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.720 din 23 octombrie 2008, Decizia nr.3 din 15 ianuarie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.71 din 29 ianuarie 2014, Decizia nr.355 din 25 iunie 2014, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.509 din 8 iulie 2014, paragraful 38, Decizia nr.624 din 26 octombrie 2016, precitată, paragraful 39, Decizia nr.765 din 14 decembrie 2016, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.134 din 21 februarie 2017, paragraful 29, Decizia nr.62 din 7 februarie 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.161 din 3 martie 2017, paragraful 32, sau Decizia nr.393 din 5 iunie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.581 din 16 iulie 2019, paragraful 66). Ca urmare, dezbateră parlamentară a unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative nu poate face abstracție de evaluarea acesteia în plenul celor două Camere ale Parlamentului. Așa fiind, modificările și completările pe care Camera decizională le aduce proiectului de lege sau propunerii legislative adoptate de prima Cameră sesizată trebuie să se raporteze la materia și la forma în care a fost reglementată de prima Cameră. Altfel, se ajunge la situația ca o singură Cameră, și anume Camera decizională, să legifereze, ceea ce contravine principiului bicameralismului (Decizia nr.472 din 22 aprilie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.336 din 30 aprilie 2008, sau Decizia nr.89 din 28 februarie 2017, precitată, paragraful 53).

51. Stabilind limitele principiului bicameralismului, Curtea a apreciat că aplicarea acestuia nu poate avea ca efect deturnarea rolului de Cameră de reflecție a primei Camere sesizate. Este de netăgăduit că principiul bicameralismului presupune atât conlucrarea celor două Camere în procesul de elaborare a legilor, cât și obligația acestora de a-și exprima prin vot poziția cu privire la adoptarea legilor (Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, precitată, sau Decizia nr.89 din 28 februarie 2017, paragraful 55).

52. Curtea a stabilit două criterii esențiale pentru a se determina cazurile în care, prin procedura parlamentară, se încalcă principiul bicameralismului: pe de o parte, existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului și, pe de altă parte, existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului. Întrunirea cumulativă a celor două criterii este de natură să afecteze principiul care guvernează activitatea de legiferare a Parlamentului, plasând pe o poziție privilegiată Camera decizională, cu eliminarea, în fapt, a primei Camere sesizate din procesul legislativ (Decizia nr.710 din 6 mai 2009, precitată, Decizia nr.413 din 14 aprilie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.291 din 4 mai 2010, Decizia nr.1.533 din 28 noiembrie 2011, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.905 din 20 decembrie 2011, Decizia nr.62 din 7 februarie 2017, precitată, paragraful 29, sau Decizia nr.89 din 28 februarie 2017, paragraful 54).

53. Însă bicameralismul nu înseamnă ca ambele Camere să se pronunțe asupra unei soluții legislative identice, în Camera decizională putând exista abateri inerente de la forma adoptată de Camera de reflecție, desigur, fără schimbarea obiectului esențial al proiectului de lege/propunerii legislative. Prin Decizia nr.624 din 26 octombrie 2016, precitată, Curtea a reținut că art.75 alin.(3) din Constituție, folosind sintagma „*decide definitiv*” cu privire la Camera decizională, nu exclude, ci, dimpotrivă, presupune ca proiectul sau propunerea legislativă adoptată de prima Cameră sesizată să fie dezbătută în Camera decizională, unde i se pot aduce modificări și completări. Curtea a subliniat că, în acest caz, Camera decizională nu poate, însă, modifica substanțial obiectul de reglementare și configurația inițiativei legislative, cu consecința deturnării de la finalitatea urmărită de inițiator.

54. În acest sens, modificările aduse formei adoptate de Camera de reflecție trebuie să cuprindă o soluție legislativă care păstrează concepția de ansamblu a acesteia și să fie adaptate în mod corespunzător, prin stabilirea unei soluții legislative alterative/complementare care nu se abate de la forma adoptată de Camera de reflecție [Decizia nr.765 din 14 decembrie 2016, anterior citată, paragrafele 37 și 38, Decizia nr.377 din 31 mai 2017, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.586 din 21 iulie 2017, paragraful 45, și Decizia nr.412 din 20 iunie 2019, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.570 din 11 iulie 2019, paragraful 57].

55. Analizând criticile de neconstituționalitate extrinsecă care se referă, practic, la art.II și III din legea criticată, Curtea constată că acestea sunt întemeiate.

56. Curtea reține că cele două noi articole adoptate de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională nu au fost analizate de Senat, în calitate de primă Cameră sesizată. Senatul a respins propunerea legislativă la data de 20 decembrie 2021, iar Camera Deputaților a adoptat legea cu modificări la data de 25 aprilie 2023.

57. Legea criticată propunea în forma inițiatorului modificarea art.215 alin.(1) din Codul de procedură civilă în sensul de a se institui obligativitatea stabilirii unor intervale orare diferite pe grupe de cauze și a fixării cauzelor în care este necesară administrarea unei probațiuni extinse în intervalele finale ale ședinței de judecată, precum și introducerea la pct.5 al art.522 alin.(2) a unui nou caz în care poate fi introdusă o contestație pentru tergiversarea procesului, respectiv atunci când instanța judecătorească nu și-ar fi respectat noua obligație introdusă la art.215 alin.(1) din Codul de procedură civilă.

58. Or, forma legii adoptată de Camera Deputaților, în calitate de Cameră decizională, înlătură noua ipoteză referitoare la contestația privind tergiversarea procesului și introduce două noi articole, art.II și III, care se referă la competențe noi ale Consiliului Superior al Magistraturii, caz în care, de altfel, Cameră decizională este Senatul, și nu Camera Deputaților.

59. Astfel, Curtea constată existența unor deosebiri majore de conținut juridic între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului [introducerea unor articole care se referă la competențe noi acordate Consiliului Superior al Magistraturii], precum și existența unei configurații semnificativ diferite între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului [au mai fost adăugate 2 articole noi] care determină ca forma finală a legii să se îndepărteze în mod substanțial și fără o justificare obiectivă de la însuși scopul și filosofia inițiale ale legii.

60. Mai mult decât atât, analizând expunerea de motive a legii criticate, Curtea reține că aceasta nu se referă în niciun fel la rolul și competențele Consiliului Superior al Magistraturii, astfel încât nu s-ar putea susține că intenția inițiatorilor legii ar fi fost să stabilească noi atribuții în sarcina instituției menționate care țin de competența decizională a Senatului [art.133 alin.(1) și art.134 alin.(2) și (4) cu privire la rolul și atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii, prin raportare la art.75 alin.(1), (4) și (5), coroborat cu art.73 alin.(3) lit.(l) din Constituție]. Chiar dacă Senatul, ca primă Cameră sesizată, s-a pronunțat în sensul respingerii soluției legislative inițiale de modificare a art.215 alin.(1) din Codul de procedură civilă și de completare a art.522 alin.(2) din același act normativ prin introducerea la pct.5 a unui nou caz în care poate fi introdusă o contestație privind tergiversarea procesului, Senatul nu a avut posibilitatea să dezbată și să se exprime prin vot cu privire la domeniul de reglementare al art.II și III adoptate de Camera Deputaților, fiind prin urmare exclus din procesul legislativ. Rezultă că substanța legii, astfel cum a fost aprobată de cea de-a doua Cameră, nu mai vizează doar modificarea Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, ci are în vedere un scop mai larg, neavut în vedere de prima Cameră sesizată, respectiv completarea atribuțiilor Consiliului Superior al Magistraturii, aspect care ține de obiectul de reglementare al Legii nr.305/2022 și care intră în competența decizională a Senatului.

61. Prin deosebirile majore de conținut juridic și configurația semnificativ diferită între formele adoptate de cele două Camere ale Parlamentului, Curtea constată că textul legii în forma adoptată de Camera Deputaților reprezintă o schimbare de esență și se îndepărtează în mod fundamental atât de la voința inițiatorilor, cât și de la voința primei Camere sesizate, dispozițiile art.II și III nefiind dezbătute de Senat, care a respins legea în forma propusă de inițiatori. Prin urmare, modificările realizate de Camera Deputaților, Cameră decizională, din punct de vedere cantitativ și calitativ sunt de natură să contravină exigențelor principiului bicameralismului instituit de art.61 alin.(2) și art.75 din Constituție, aspect ce atrage neconstituționalitatea Legii pentru modificarea art.215 alin.(1) din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, în ansamblul său.

2.2. Criticile de neconstituționalitate intrinsecă

62. Președintele României invocă încălcarea prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) în componenta referitoare la calitatea legii și respectarea normelor de tehnică legislativă privind integrarea modificărilor aduse prin art.I al legii criticate, în ansamblul legislației. În opinia autorului obiecției, noua soluție legislativă avută în vedere prin modificarea alin.(1) al art.215 din Codul de procedură civilă contravine dispozițiilor art.21 alin.(3) și ale art.124 alin.(3) din Constituție.

63. Analizând criticile, Curtea reține că, în jurisprudența lor, atât instanța de contencios constituțional, cât și Curtea Europeană a Drepturilor Omului au statuat, de principiu, că orice act normativ trebuie să îndeplinească anumite condiții calitative, printre acestea numărându-se previzibilitatea, ceea ce presupune că acesta trebuie să fie suficient de precis și clar pentru a putea fi aplicat; astfel, formularea cu o precizie suficientă a actului normativ permite persoanelor interesate - care pot apela, la nevoie, la sfatul unui specialist - să prevadă într-o măsură rezonabilă, în circumstanțele speței, consecințele care pot rezulta dintr-un act determinat. Desigur, poate să fie dificil să se redacteze legi de o precizie totală și o anumită suplețe poate chiar să se dovedească de dorit, suplețe care nu trebuie să afecteze însă previzibilitatea legii (a se vedea, în acest sens, Decizia Curții Constituționale nr.903 din 6 iulie 2010, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.584 din 17 august 2010, Decizia Curții Constituționale nr.743 din 2 iunie 2011, publicată în Monitorul Oficial al

României, Partea I, nr.579 din 16 august 2011, Decizia nr.1 din 11 ianuarie 2012, precitată, și Decizia nr.447 din 29 octombrie 2013, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.674 din 1 noiembrie 2013, precum și jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului cu privire la care se rețin, spre exemplu, Hotărârea din 15 noiembrie 1996, pronunțată în Cauza *Cantoni împotriva Franței*, paragraful 29, Hotărârea din 25 noiembrie 1996, pronunțată în Cauza *Wingrove împotriva Regatului Unit*, paragraful 40, Hotărârea din 4 mai 2000, pronunțată în Cauza *Rotaru împotriva României*, paragraful 55, Hotărârea din 9 noiembrie 2006, pronunțată în Cauza *Leempoel & S.A. ED. Cine Revue împotriva Belgiei*, paragraful 59).

64. Analizând obiecția de neconstituționalitate, Curtea constată că dispozițiile art.I din legea criticată sunt neclare, lipsite de previzibilitate și de natură să aducă atingere dreptului la un proces echitabil.

65. Cu titlu preliminar, Curtea observă că între forma în vigoare a art.215 alin.(1) din Codul de procedură civilă și forma acestuia în urma modificării prin art.I din legea criticată există o diferență destul de importantă. Textul prin care se completează art.215 alin.(1) din Codul de procedură civilă prevede următoarele: „[...] fiind obligatorie stabilirea unor intervale orare diferite pe grupe de cauze, respectiv fixarea cauzelor în care se administrează probațiune extinsă de regula în intervalele finale ale ședinței de judecată.”

66. **Dispozițiile criticate sunt neclare**, întrucât se prevede pentru o anumită categorie de cauze, respectiv cele în care se administrează probațiunea extinsă, că ele se vor fixa, de regulă, în intervalele finale ale ședinței de judecată. Această sintagmă, „de regulă”, nu este clară, având în vedere că textul legal nu indică niște criterii precise și clare cu privire la ceea ce înseamnă tipologia acestor situații obișnuite. Or, exigențele statului de drept impun adoptarea unui cadru legislativ integrat care să permită aplicarea efectivă și eficientă a dispozițiilor legale, astfel încât drepturile și/sau măsurile prevăzute să nu fie teoretice și iluzorii.

67. **Dispozițiile legale criticate sunt lipsite și de previzibilitate**, întrucât, așa cum arată și autorul sesizării de neconstituționalitate, acestea nu se corelează cu prevederile art.215 alin.(2)-(4) care stipulează o serie de criterii referitoare la întocmirea listei de ședință. Astfel alin.(2) al art.215 prevede că procesele declarate urgente, cele rămase în divergență și cele care au primit termen în continuare se vor dezbate înaintea celorlalte, la alin.(3) se arată că procesele în care partea sau părțile sunt reprezentate ori asistate de avocat, respectiv de consilier juridic se vor dezbate cu prioritate, iar potrivit alin.(4), la cererea părții interesate, pentru motive temeinice, judecătorul poate schimba ordinea de pe listă.

68. Astfel, după cum s-a subliniat și în literatura juridică de specialitate, deși alin.(2) al art.215 din Codul de procedură civilă nu se referă la ordinea în care să fie trecute dosarele în lista de ședință, ci la ordinea în care acestea se vor dezbate, totuși textul impune, implicit, ordinea de pe lista de ședință. S-a mai arătat și că, întrucât alin.(3) al art.215 este înscris după alin.(2), dacă în concurs se află, după caz, una dintre pricinile declarate urgente, rămase în divergență sau care au primit termen în continuare cu o pricină care nu face parte din aceste categorii, dar în care reprezentarea sau asistența juridică este asigurată de avocat, respectiv consilier juridic, se va aplica cu prioritate alin.(3) al art.215 [a se vedea M. Tăbărcă, în V.M. Ciobanu. M. Nicolae (coord.). *Noul Cod de procedură civilă comentat și adnotat*, vol. I, Ediția a II-a, Ed. Universul Juridic, București, 2016, p.774].

69. Cu privire la dispozițiile în cauză, în literatura juridică de specialitate s-a arătat și că, ulterior aplicării criteriilor prevăzute la alin.(2), criteriul ordonării cauzelor pe listă este, în sistemul informatic, vechimea cauzei, cele mai vechi cauze urmând a fi așezate la începutul listei, iar cele mai noi la final. S-a mai susținut și că textul evocat obligă la fixarea unor intervale orare orientative pentru strigarea cauzelor, fie individual, pentru fiecare cauză (spre exemplu, la intervale de 15 minute), fie pe grupe (mici) de cauze, subliniindu-se că acest din urmă sistem este mai pragmatic, în condițiile în care instanța nu poate anticipa de fiecare dată cât timp va aloca fiecărei cauze (de la câteva minute în cazul unei amânări, la zeci de minute în cazul unor dezbateri consistente). Astfel, garanția pentru părți este, în acest caz, că pricina nu va fi strigată înaintea orei fixate estimativ, desigur cu excepția situației în care părțile se prezintă mai devreme și nu mai există alte cauze ce trebuie strigate prioritar.

70. În ceea ce privește criteriul introdus prin legea criticată pentru fixarea ordinii cauzelor - administrarea probațiunii extinse -, Curtea reține că acest nou criteriu nu întrunește cerințele de claritate și previzibilitate, întrucât, în practică, nu ar putea fi avut în vedere de judecător, neputând fi estimat cu acuratețe în prealabil, cu ocazia întocmirii listei de ședință, ce probe urmează să fie administrate și nici care este durata necesară pentru administrarea acestora, astfel că inserarea acestui criteriu în cuprinsul dispozițiilor alin.(1) al art.215 poate conduce, mai degrabă, în practică, la disfuncționalități, și nu la soluționarea cu celeritate sau într-un termen rezonabil a cauzelor, scop ce a fost urmărit de inițiatori prin legea criticată.

71. Prevederile legale criticate aduc atingere dreptului la un proces echitabil întrucât nu țin cont de specificitatea administrării probațiunii care poate necesita un timp considerabil mai mare pentru finalizarea întregii proceduri. Astfel, dacă mai multe dosare în care este necesară administrarea probațiunii sunt lăsate la sfârșitul ședinței de judecată [care, în principiu, în virtutea duratei programului de lucru, are și ea o durată limitată în timp], unii justițiabili s-ar putea găsi în situația în care să nu își poată valorifica drepturile tocmai din cauza timpului prea scurt alocat acestor categorii de cauze [la sfârșitul ședinței].

72. Este dreptul legiuitorului să legifereze, iar acesta poate soluționa disfuncționalitățile din sistemul judiciar care sunt cât se poate de reale prin intervenția sa în cadrul legislației primare sau delegând această competență Consiliului Superior al Magistraturii, însă în exercitarea acestui drept, Parlamentul trebuie să respecte principiile și drepturile prevăzute de Legea fundamentală.

73. Așa fiind, fără a nega dreptul Parlamentului de a legifera inclusiv în sfera regulilor referitoare la organizarea ședinței de judecată, în general, și, în particular, a criteriilor obiective privind întocmirea listelor de ședință, Curtea constată că soluția legislativă adoptată prin art.I al legii criticate poate îngreuna activitatea instanțelor determinând și probleme de interpretare a noilor dispoziții propuse, în raport cu criteriile conținute deja în cadrul art.215 alin.(2) și (3), fiind, sub acest din urmă aspect, deficitară din perspectiva respectării cerințelor de claritate, precizie, previzibilitate și predictibilitate pe care trebuie să le îndeplinească textele de lege.

74. Curtea reține că de *lege lata*, art.215 alin.(1) teza a doua din Codul de procedură civilă prevede expres că „*Lista va cuprinde și intervalele orare orientative fixate pentru strigarea cauzelor.*” Prin caracterul imperativ al acestei prevederi, norma instituie o obligație, iar nu o recomandare pentru instanță, iar aplicarea concretă a acestei dispoziții legale reprezintă atributul completului de judecată, care trebuie să realizeze managementul ședinței de judecată cu luarea în considerare a naturii, specificului și a altor elemente particulare care se pot ivi în cauzele înscrise pe lista de ședințe. Fără a afecta însuși principiul independenței judecătorilor consacrat de art.124 alin.(3) din Constituție, totuși, instituirea la nivelul legii a obligației de a striga cauza sau anumite cauze numai la sfârșitul ședinței de judecată ar putea constitui un impediment în calea administrării eficiente a procesului, având ca efect încălcarea dreptului la un proces echitabil.

75. În considerarea argumentelor mai sus reținute, Curtea constată că prevederile constituționale ale art.124 alin.(3) referitor la independența judecătorilor și supunerea acestora numai legii nu sunt încălcate, criticile nefiind întemeiate.

76. Însă, având în vedere încălcarea prevederilor constituționale ale art.1 alin.(5) în componenta sa referitoare la calitatea legii, și ale art.21 alin.(3) privind dreptul la un proces echitabil, **Curtea va admite obiecția de neconstituționalitate cu privire la prevederile art.I din legea criticată.**

77. Cu referire la art.II și III din legea criticată, Președintele României invocă pe fond, distinct de încălcarea principiului bicameralismului a cărei analiză s-a realizat mai sus, încălcarea art.133 și art.134 din Constituție referitoare la rolul și atribuțiile Consiliului Superior al Magistraturii, prin raportare la art.75 alin.(1), (4) și (5), coroborat cu art.73 alin.(3) lit.(1) din Constituție.

78. Având în vedere că art.II și III sunt neconstituționale, în urma analizei criticilor de neconstituționalitate extrinsecă, Curtea reține că, în acord cu jurisprudența sa, nu mai este necesară examinarea criticilor de neconstituționalitate intrinsecă formulate de autorul obiecției de neconstituționalitate (a se vedea, în același sens, cu titlu exemplificativ, Decizia nr.747 din 4 noiembrie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.922 din 11 decembrie 2015, paragraful 35, Decizia nr.442 din 10 iunie 2015, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.526 din 15 iulie 2015, paragraful 33, Decizia nr.545 din 5 iulie 2006, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.638 din 25 iulie 2006, sau, *mutatis mutandis*, Decizia nr.82 din 15 ianuarie 2009, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.33 din 16 ianuarie 2009 sau Decizia nr.531 din 18 iulie 2018, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.674 din 2 august 2018, paragraful 41).

79. Pentru considerentele arătate, în temeiul art.146 lit.a) și al art.147 alin.(4) din Constituție, precum și al art.11 alin.(1) lit.A.a), al art.15 alin.(1) și al art.18 alin.(2) din Legea nr.47/1992, cu unanimitate de voturi,

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

În numele legii

Decide:

Admite obiecția de neconstituționalitate formulată de Președintele României și constată că Legea pentru modificarea art.215 alin.(1) din Legea nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă este neconstituțională, în ansamblul său.

Definitivă și general obligatorie.

Decizia se comunică Președintelui României, președinților celor două Camere ale Parlamentului și prim-ministrului și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.
Pronunțată în ședința din data de 21 iunie 2023.